

geu TAINA.

TABOLL, 'beneit, bajà, estúpid', 'immadur parlant de fruita', mot afectiu, viu sobretot i ja d'antic a les regions del Migdia; origen incert; és versemblant que provingui d'algun terme de moriscos i baix poble valencià, en el qual es pogueren confondre diversos mots de l'àrab vulgar, esp. els de l'arrel *habal* 'aclaparar (certs mals)', aplicada vulgarment a accions aclaparadores del cos i sobretot de la raó: d'on *mabbúl* 'boig, estúpid, imbècil', 'foll, extravagant', *tabábul* 'fer ximpleries', *tabbíl* 'bafs calmants', d'altra banda *tabbíl* 'pertorbació', 'embull'; és probable que ajudés a nuar tot això una forma alterada del verb romànic *batollar* 'fer caure la fruita de l'arbre', que sobretot a Aragó apareix canviat en *estabollar*, i *tabullo* 'xaparro, pesat'. □ 1.ª doc.: fi S. xv.

En el *Colloqui de Dames* valencià de fi S. xv, un vellet que sorprèn una conversa cínica entre dones i les-repta, rep una pluja de dicteris i escarnis maldients, sobretot d'una que passa per beata: «vos pensàveu fos yo garba / —dix la Beata— / de alfals o de verda mata / de matapoll? / Villà, rústech e taboll! / Si gayre-m feu / yo us faré posar en creu / o en cadena! / ---» (així Ag. en el *Jardinet d'Orats*, «rustach e taboll», Miquel i Pl., *Canc. Sat. Val.*, 269, v. 798). «La cabra és animal *teboll* e fat» en els *Quesits d'Albert Gran*, incunable de Bna. 1491 (però més d'un incunable publicat aquí, en aquest moment d'apogeu literari valencià traeix tals influències de lèxic). Recollit pels lexicògrafs només des de Lacav., s. v. *tonto*, al qual dóna les equivalències «*taboll*, estúpid, *stolidus*, *stupidus*»; d'on passa a Belv. «*taboll*: home grosser, de poca vivaesa, *zoquete*, *tontón*» (i Febr-Card., Labèrnia etc.).

L'aplicació vegetal ja en el val. CRos (1764): «brev, bacora --- quando está hinchada y ha entrado en color, pero no está madura --- ni en sazón, en val. se dice *taboll*» (p. 32); Sanelo: «*taboll*, cosa sin sazón, regularmente se dice de los higos», «higo que no tiene sazón», «*bacora*, breva, higo flor: *taboll*, que no tiene sazón» (I, 130, 129v., 36v.), ben comentat per Gulsoy, 353. Valor-Giner defineixen «*taboll*: mig madur; figuradament, gróllerot» i aquest i Gulsoy citen de poetes val. moderns «mon cos *taboll*, ballant els sons de Pasqua ---», «codonyers de fruit encara *taboll*»; i de MGadea, «les bacores --- si encara estan *tabolls* solen fer-li mal al que se les menja»; i el verb «*atabollar*: entrar en color la fruita al madurar, esp. los higos», emprat per Martínez Martínez «*atabollaren* les figues y començaren a clavillar». A Benigànim ens definiren un adj. *ataból* com «sols madur a mitges», amb l'ex. «l'abarcoc està *ataboll*» (1962). La *Tabolla* nom d'una casa rural en terme d'Agullent, vora la ratlla d'Albaida, que EmCasanova documenta des de 1695, i defineix 'mig madura' (*Agullent 1585-1985*, 112, 117).

No em consta bé si s'usa *taboll* a les Illes, però sí una variant *tiboll* a Eivissa, definida «higo verde» (PzCabr.); *tiboll* significaria «persona petita i grassa», que sembla ser el sentit en «d'ençà que és casada ne

sembla un *tiboll*», vers citat pel DAg. de les *Cansons de la Terra*, recull de P. Briz (vol. v, a. 1877), acc. que *AlcM* atribueix a Manacor; al costat de la qual, en la variant *taboll* trobem «noi petit i rodanxó que es belluga molt i es posa pertot» a Falset; i fer el *taboll* 'fer el jove' a Vilallonga de l'Assafor (§§ 2 i 1a); i *tiboll* 'beneit' a Amer [?]; i finalment hi ha *taboll* «bajanot, curt de seny» que seria cat. occ. segons *AlcM* (§ 3). A la i d'aquella variant ja pogué conduir-hi un poc la pronúncia *teb-*, *meh-*, de l'àrab vulgar (en lloc de *tah-*, *mah-*), però sobretot es deuria a la influència de mots de sentit i forma veïns: *estimburlat*, *tirós*, *tinorc*, i sobretot mots locals com *tibòs*, *tibussot*, que el DAg. troba en dos pobles d'Osona.

De l'etimologia només Spitzer es va ocupar útilment, relacionant-lo amb una sèrie de parònims dialectals cat., arag. i gallo-romànics (*LexikK*, 124-5; i ja *Mtgn. Sem. Hamb.* iv, 24); i sobretot amb *estabollar*, testificat en el Baix Aragó, a Alcanyís i Ixar «quitar la fruita de l'arbre / batollar / sacudir una rama para que caiga el fruto»; en canvi, a Binéfar, Coll Alt. anotava *esbatullado*. I es veu que Puyoles-Valenzuela (pàgina LXV) devien posar-ho primer així (car va a l'ordre alfabètic entre *esbarf-* i *esbaturrar*) i després ho corregiren en llur forma local, sense canviar l'ordre.

Indicà, doncs, Castro (RFE vi, 337) que *estabollar* era alteració de *esbatollar*, derivat de *BATOLLA*, per metàtesi. Adherent-s'hi Spitzer, amb raó ho posa en relació amb *taboll*; però es comprèn que no el satisfís prou l'origen fonètic a base d'aquesta metàtesi de tipus poc corrent, ni l'acontenta prou la creació morfològica i semàntica de l'adjectiu *taboll*, perquè recorre a cites de mots de forma i sentit veí, insinuant impresament alguna combinació de tot plegat: *patollar* 'trepitjar, xipollejar', *tavella* 'bajoca de llegum etc.', *estavellar* 'asclar, estellar', cat. dial. *batoc* 'ou cloc' amb el seu germà llgd. *batoul*. I encara hi hauria pogut afegir *tabustol* i les variants totes de *TABUIXAR*.

Certament molt d'això hi ha d'haver contribuït, i tots plegats hi hem estat pensant. Però voler sintetitzar-ho en un «*batoll* majadero» (del qual vindria després *taboll*), com féu després GaDiego, no sols fa mal efecte, per tal com no hi ha tal **batoll* enlloc, sinó com a presentació enterament falsejada dels fets. Amb raó *AlcM* ho rebutja secament, i declara «etimologia desconeguda».

Com jo ja m'anotava el 1936 en despullar el Sanelo, i ho comentàvem amb Gulsoy (c. 1960) en escriure la seva tesi, *taboll* té tot l'aire de ser un adjectiu format ja d'antic i com a tal adjectiu, amb contingut d'adjectiu d'aplicació humana tant com vegetal; i l'estructura em feia ja pensar, juntament amb la localització aclaparadorament meridional i valenciana, en quelcom d'àrab; només és que en àrab les arrels en *tab-* no ens donaven res.¹

Es un fet, però, que adjs. de sentit igual i de forma no massa allunyada existeixen realment en l'àrab viu: *mābbāl* i *mabbūl*; i com que hi han tingut sempre ferma realitat i pertanyen a arrels ja antigues i ben desenrotllades, i amb derivats múltiples, de forma en part